

Parcelhushaven kan hjælpe naturen

Indtil videre ser kommuner dog ikke haverne som et sted hvor biodiversiteten kan støttes, og haveejerne selv er ikke meget for at lave deres haver om

Noget af plænen kan blive blomstereng. Gamle træer kan bevares eller ende som døde stubbe. Hækken kan blive et artsrigt krat. Og man kan holde igen med gødning, og sprøjtning. På den måde kan parcelhushaven give bedre vilkår for vilde dyr og planter - og hjælpe naturen med at skabe større biodiversitet. Også fordi det er store arealer. Parcelhushaver fylder f.eks. 6% af hele hovedstadsområdet.

Det fremgår af undersøgelsen 'Parcelhushaven - en del af byens natur' fra DCE Nationalt Center for Miljø og Energi. Men selv om haver er bynatur, er der ikke tradition for at regne med dem i offentlig planlægning. En ny undtagelse er lokal afledning af regnvand. Flere kommuner vil 'afkoble' villagrunde der skal beholde regn på egen grund. Biodiver-

sitet er kun så småt på vej i den kommunale planlægning, og uden at private haver ses som en del af løsningen.

Haveejerne er heller ikke ret villige til at bruge deres haver i biodiversitetens navn. Det passer ikke med den måde de vil indrette haven på. Men et kompromis er muligt. Som det hedder i rapporten: „Inden for rammerne af den æstetiske, praktiske og sociale orientering som styrer indretningen af haven, kan der dog godt skabes plads til flere slags levesteder som befordrer en større naturmangfoldighed.“ Der skal bare inspiration, viden, gode eksempler til. Og måske kommunale tilskud.

Det store haveareal

Haverne fylder så meget at de spiller en rolle for biodiversiteten. Det undersøgte område

er hovedstadsområdet inklusiv de gamle Frederiksborg og Roskilde Amter, i alt 2900 km². Det bebyggede og befæstede areal er efter de geografiske data 900 km² (30%). Som led i undersøgelsen trak man bebyggelse, veje, parkering og tekniske anlæg fra. Tilbage var der næsten det halve areal, 400 km². Heraf var de 160 km² parcelhushaver. Og så er kolonihaver og sommerhushaver endda ikke taget med.

Det er dog ikke hele haven der er grøn, og kortinformati- onerne kunne ikke skille små befæstelser fra. Det spurgte man ind til i en undersøgelse blandt haveejere. Ud fra svarene anslås at 22% af parcelhushaverne er belagt. Det efterlader et grønt haveareal på 125 km² i området. Det er 4% af hele regionen og 11% af det 'blågrønne' areal der består af

1100 km² skove, natur, parker, kirkegårde mv. inklusiv søer og åer, men ikke landbrug.

Ikke alle haver er lige gode til biodiversitet. I undersøgelsen antages at store og gamle haver er bedst. En stor have har bedre plads til varieret natur, og en ældre have kan huse ældre elementer som f.eks. gamle træer. De fleste haver er fra 500 til 1000 m², og næsten halvdelen er anlagt fra 1961 til 1980. Der er relativt mange store haver i Københavns nordlige forstæder og relativt mange gamle haver i de ældre villakvarterer.

Havernes biodiversitet

Plænerne fylder meget i haverne, og er opgødede 'biologiske ørkener'. Men plænenes naturlige ophav er det mindre næringsrige afgræssede land der er meget artsrigt. Plænen -

Gift og gødning	Mulige points	Points for din have
Have uden brug af kunstgødning	2	☐
Have uden brug af sprøjtegifte	5	☐
Krat og hegn		
En kvasbunke hele året rundt	2	☐
Min. 5x5 m. sammenhængende krat af buske/træer	2	☐
Løvfældende danske buske og træer i skel/hæk/hegn	1	☐
Min. 5 forskellige insektbestøvede buske og træer i haven	1	☐
Uforstyrret jordbund og blade under flerårige buske og træer i skel/hæk/hegn	2	☐
Store træer og dødt ved		
Min. 1 stort træ - min. 50 cm i stammediameter	2	☐
Min. 1 veterantræ, dvs. gammelt træ med døde grene og huller, min. 40 cm i diam.	4	☐
Min. 1 levende løvtræ med råd og hulhed i stammen	4	☐
Min. 1 død liggende/stående stamme, min. 2 meter lang og 40 cm i stammediameter	4	☐
Urter og græsland		
Blomsterbed: Min. 30 m ² med min. 10 arter af insektbestøvede planter	2	☐
Uslået hjørne: Min. 30 m ² med min. 10 arter af danske planter, slå max 2 gange årligt	2	☐
Artsrig plæne: Min. 50 m ² , med min. 10 arter af danske planter	2	☐
Grønt tag med planter: min. 10 m ²	1	☐
Grønt tag med planter: min. 100 m ²	1	☐
Min. 30 m ² blomstereng, grønt tag, indkørsel el. grusareal med min. 20 hjemmehørende danske plantearter	2	☐
Min. 100 m ² blomstereng, grønt tag, indkørsel el. grusareal med min. 20 hjemmehørende danske plantearter	3	☐
Eng og vandhul		
Fugtige/våde områder med eng- og moseplanter, min. 20 m ²	4	☐
Vandhul/havedam	2	☐
Vandhul/havedam, uden fisk	2	☐
Mineraljord, diger og volde		
Næringsfattig mineraljord, min. 30 m ² grus, sand, småsten eller brosten	1	☐
Stendige, min. 50 cm højt, 4 meter langt	2	☐
Jordvold eller skrænt, min. 50 cm høj, 4 meter lang	1	☐
Jordhøj eller bunke med sten eller næringsfattig jord, min. 50 cm høj og 5 m ²	1	☐
Husly til fugle, egern og flagermus		
Bygninger, gamle træer eller redekasser med ynglende hulrugende fugle	2	☐
Bygninger, gamle træer eller redekasser med ynglende pattedyr (fx flagermus)	3	☐

Scorekort til en haves naturkvalitet. Man kan nå højst 60 point. Fra 'Hvor mange points scorer din have på biodiversitet?' - bilag til rapporten.

Ved at slække på de traditionelle krav til en plæne, kan de 'biologiske ørkener' blive til mere artsrige bitoper. Bellis er et trin på vejen.

eller en del af den - kan få noget af den samme kvalitet ved at man sparer på gødningen, fjerner afklippet, går mindre hårdt til ukrudtet og slår græsset sjældnere. Man kan få en slags tør blomstereng. Et grønt tag kan have samme funktion med andre plantearter.

Havernes hække og krat i havens kant holdes ofte mindre nidkært end plænen og indkørslen. Her udvikler bevoksningen sig ofte med selv- såede arter og uforstyrret jordbund og kan danne værdifulde levesteder for bl.a. insekter,

jordlevende smådyr og svampe. Rådet er at lade stå til.

Gamle løvtræer har en særlig værdi fordi så mange dyr, planter og svampe er knyttet til dem. Under træets nedbrydning finder svampe og biller levesteder, så man kan efterlade dødt ved, f.eks. gamle stubbe, er det et plus. Det samme er kvasbunker der får lov at ligge hele året.

Staudbedene består mest af arter og sorter der ikke forekommer naturligt i Danmark, men mange har nære slægtninge i den danske natur

og søges af insekter som bier, svirrefluer og sommerfugle.

I små vådområder kan engplanter vinde indpas sammen med frøer, tudser og salamandre, vandlevende smådyr som vandnymfer og guldsmede. Vådområder kan kombineres med lokal afledning af regnvand, f.eks. som regnbede.

Havernes befæstede arealer kan få værdi for dyr og planter ved at bruge en belægning af grus eller brede fuger. De kan ligne naturlige grusede skrænter. Jord- og stendiger kan have samme værdi, men i alle tilfælde skal haveejer lader ukrudtet få lidt plads.

Der er ikke lavet særlige undersøgelser af hvordan haverne kan få et større naturindhold. Der er altså her tale om generelle råd og gammel viden. Nyt er dog et scorekort der kan vise hvor naturvenlig en have er eller give inspiration til at komme biodiversiteten lidt mere i møde.

Haveejernes skepsis

At fremme biodiversitet og regnvandsløsninger er ikke det som haveejer helst vil med deres have. Det der vægtes

højest er at komme uden for og slappe af, alene eller sammen med venner.

En e-mail blev sendt til 11.000 personer hvoraf cirka hver tiende svarede. Dem der svarede var gennemgående lidt ældre og højere uddannede end haveejere set under ét. Ellers var svarerne nogenlunde repræsentative, og de blev suppleret med enkelte interviews.

Havens natur spiller også en rolle for haveejerne med deres levende vækster, fugle, sommerfugle og andre dyr og at man gennem haven kan opleve årstidernes skiftet. Men det er tæmmet natur der ønskes, viser svarene. Den skal være ordnet med klare grænser mellem dens forskellige elementer. Blanding er rod og ukrudt er irriterende. For nogle består en væsentlig del af glæden ved haven desuden i havearbejdet. Det skaber en meget tæmmet natur.

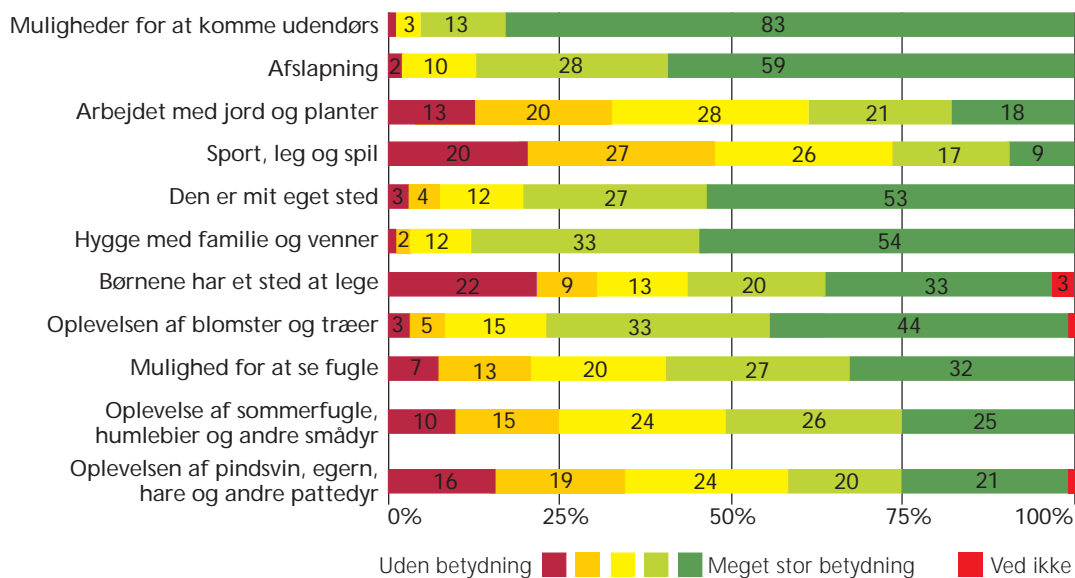
Vil bevare status quo

Der er grænser for hvad haveejerne er indstillet på at ændre for f.eks. at fremme biologisk mangfoldighed eller aflede

PARCELHUSHAVER I HOVEDSTADSREGIONEN

	Antal haver	Andel af alle	Samlet areal	Samlet areal
Havens størrelse				
Under 500 m ²	55.882	26,3%	23,8 km ²	14,9%
500-1000 m ²	136.024	64,1%	96,2 km ²	60,0%
Over 1000 m ²	20.390	9,9%	40,3 km ²	25,1%
Havens alder				
Før 1930	31.354	14,8%	29,8 km ²	18,6%
1930-1960	60.669	28,6%	45,1 km ²	28,1%
1961-1980	93.440	44,0%	65,7 km ²	40,9%
Efter 1980	26.833	12,6%	19,8 km ²	19,8%
Sum	212.296		160,4 km ²	

KILDE. Lars Kjerulf Petersen m.fl. (2014).

HVILKEN BETYDNING HAR FØLGENDE FOR DIG I FORBINDELSE MED DIN HAVE?

KILDE: Lars Kjerulf Petersen m.fl. (2014).

regnvand i haven. Der blev lavet et valgekspertiment hvor haveejere skulle vælge mellem den nuværende situation og forskellige ændringer, f.eks. at etablere tør blomstereng på en del af plænen og have en fast kvasbunke liggende. Der blev også spurgt til hvilken betydning omkostninger og tilskud kunne have. 5000 haveejere blev kontaktet, igen med en nogenlunde repræsentativ besvarelse omkring 10%.

Et stort flertal er enige i at grundejere har et medansvar for at fremme biodiversitet og for at undgå oversvømmelser

ved kraftige regnskyl. Men når det kommer til konkrete naturtiltag og regnvandsløsninger, er man mere tøvende.

Generelt vil man helst bevare status quo. Og hvis man skal ændre noget, skal det helst være sådan at det passer med den indretning haven i forvejen har eller haveejerne ønsker. De fleste (84%) er f.eks. positivt indstillede for at have blomstrende arter i haven i hele sæsonen.

En vis positiv indstilling er der dog også for at udlægge en mindre del af græsplænen til tør blomstereng eller at an-

lægge grønt tag på udhus og garage. Er haven stor nok, er man også mere positivt indstillet over for gamle træer. I det hele taget er der større tolerance når haven er stor. Så kan man have et stort gammelt træ uden at det generer. Tiltag der strider med den almindelige havepraksis vinder ikke meget tilslutning. En kvasbunke støder øjet, gamle træer skygger, en hæk af flere arter er rodet.

Er man positivt indstillet for en ændring, gør et offentlig tilskud ikke så meget fra eller til. Det gør det derimod til de

tiltag som haveejerne er mere skeptiske over for, f.eks. en fast kvasbunke eller grønt tag på hele huset eller tør blomstereng i hele haven.

Ingen kommunal interesse

Private haver er en betydelig del af byers grønne struktur og kan bidrage bl.a. når man løser problemer med regnvand og biodiversitet. Men der er ikke tradition for at inddrage private haver i den offentlige grønne planlægning. Det viser et case-studie af en anonym forstad i København og en spørgeskemaundersøgelse blandt 20 andre forstadskommuner hvoraf 15 svarede.

Generelt har grønne områder en stadig mere 'prominent' position i forstaden. De inddrages i kommunens strategi, bl.a. for at tiltrække borgere og virksomheder og bruges til at fremme rekreation, fysisk aktivitet og - for tiden - især klimatilpasning.

Biodiversitet og naturkvalitet er derimod ikke i fokus. De nævnes kun i forbindelse med naturforvaltning. Biodiversitet anses dog som et fremtidigt fokusområde. Lige så tydeligt er det at den grønne interesse ikke omfatter de private haver. De er et sensitivt område som kommunerne er varsomme med at blande sig i. Ingen inddrager private haver i deres udviklingsstrategi.

Lidt over hver anden kommune mener at private haver kan bidrage til lokal afledning af regnvand, og overvejer at indføre krav om bl.a. hvor stor en del af grunden der må befæstes. I case-kommunen kan husejere få tilslutningsafgiften refunderet hvis de etablerer effektive løsninger til lokal afledning.

Samme overvejelser eksisterer ikke hvad angår biodiversitet. Man anerkender at grønne områder er vigtige for den biologiske mangfoldighed, men potentialet på private parceller er kun af marginal interesse i kommunen - og hos haveejerne. Indtil videre i hvert fald. sh

KILDE: Lars Kjerulf Petersen, Gregor Levin, Rasmus Ejrnæs, Marianne Zandersen, Anne Jensen, Ane Kirstine Brunbjerg (2014): Parcelhushaven - en del af byens natur. DCE Nationalt Center for Miljø og Energi.

Rækkehushave fra den 'anonyme' forstadskommune der let genkendes som Gladsaxe. Haven er 196 m². Huset fylder 55 m² og belægninger 46 m². Grundens grønne del er altså 48%. Trods havens frodige karakter er naturkvalitetsscoren (se s. 38) dog relativt lille (16 point af 60 mulige) fordi arealet er så lille som det er.